

Rättsfallssamlingen

DOMSTOLENS DOM (första avdelningen)

den 10 juni 2021 *

”Begäran om förhandsavgörande – Konsumentskydd – Direktiv 93/13/EEG – Oskäligen villkor i konsumentavtal – Avtal om hypotekslån uttryckt i utländsk valuta (schweiziska franc) – Artikel 4.2 – Avtalets huvudföremål – Villkor som medför att låntagaren utsätts för en valutarisk – Krav på begriplighet och transparens – Artikel 3.1 – Betydande obalans – Artikel 5 – Ett klart och begripligt formulerat avtalsvillkor”

I mål C-609/19,

angående en begäran om förhandsavgörande enligt artikel 267 FEUF, framställd av tribunal d’instance de Lagny-sur-Marne (förstainstansdomstolen i Lagny-sur-Marne, Frankrike) genom beslut av den 2 augusti 2019, som inkom till domstolen den 13 augusti 2019, i målet

BNP Paribas Personal Finance SA

mot

VE,

meddelar

DOMSTOLEN (första avdelningen)

sammansatt av avdelningsordföranden J.-C. Bonichot, domstolens vice ordförande R. Silva de Lapuerta, tillika tillförordnad domare på första avdelningen, samt domarna C. Toader, M. Safjan och N. Jääskinen (referent),

generaladvokat: J. Kokott,

justitiesekreterare: handläggaren V. Giacobbo,

efter det skriftliga förfarandet och förhandlingen den 28 oktober 2020,

med beaktande av de yttranden som avgetts av:

- BNP Paribas Personal Finance SA, genom P. Metais och P. Spinosi, avocats,
- VE, genom C. Constantin-Vallet och M. Le Bot, avocats,
- Frankrikes regering, genom A.-L. Desjonquères och E. Toutain, båda i egenskap av ombud,
- Polens regering, genom B. Majczyna, i egenskap av ombud,

* Rättegångsspråk: franska.

- Europeiska kommissionen, genom C. Valero, N. Ruiz García och M. Van Hoof, samtliga i egenskap av ombud,

med hänsyn till beslutet, efter att ha hört generaladvokaten, att avgöra målet utan förslag till avgörande,

följande

Dom

- 1 Begäran om förhandsavgörande avser tolkningen av artiklarna 3 och 4 i rådets direktiv 93/13/EEG av den 5 april 1993 om oskäliga villkor i konsumentavtal (EGT L 95, 1993, s. 29; svensk specialutgåva, område 15, volym 12, s. 169).
- 2 Begäran har framställts i ett mål mellan BNP Paribas Personal Finance SA och VE. Målet avser de påstått oskäliga villkoren i det avtal om hypotekslån uttryckt i utländsk valuta som ingåtts mellan dessa båda parter i det nationella målet. I nämnda villkor anges bland annat att de fasta avbetalningarna i första hand ska avräknas från räntan samt föreskrivs en förlängning av avtalstiden och en höjning av de månatliga betalningarna för att betala det återstående beloppet.

Tillämpliga bestämmelser

- 3 I sextonde skälet i direktiv 93/13 anges följande:

”Bedömningen av om villkor är oskäliga eller inte enligt dessa allmänna kriterier, särskilt i näringsverksamhet av offentlig karaktär som tillhandahåller kollektiva tjänster baserade på solidaritet mellan konsumenterna, måste kompletteras med en metod för att göra en samlad bedömning av de olika berörda intressena; detta grundar kravet på god sed. Vid bedömningen av begreppet god sed skall särskild hänsyn tas till parternas inbördes styrkeförhållande i förhandlingshänseende, huruvida konsumenten har uppmuntrats att acceptera villkoren och om varorna eller tjänsterna sålts eller levererats på kundens särskilda beställning. Näringsidkaren kan uppfylla kravet på god sed genom att handla lojalt och rättvist mot den andre parten, vars legitima intressen han måste beakta.”

- 4 I artikel 1.2 i direktivet föreskrivs följande:

”Avtalsvillkor som avspeglar bindande författningsföreskrifter samt bestämmelser eller principer i internationella konventioner som medlemsstaterna eller [Europeiska unionen] har tillträtt, särskilt inom transportområdet, är inte underkastade bestämmelserna i detta direktiv.”

- 5 Artikel 3 i direktivet har följande lydelse:

”1. Ett avtalsvillkor som inte har varit föremål för individuell förhandling skall anses vara oskäligt om det i strid med kravet på god sed medför en betydande obalans i parternas rättigheter och skyldigheter enligt avtalet till nackdel för konsumenten.

2. Det skall alltid anses att ett avtalsvillkor inte har varit föremål för individuell förhandling om det har utarbetats i förväg och konsumenten därför inte har haft möjlighet att påverka villkorets innehåll; detta gäller särskilt i samband med i förväg formulerade standardavtal.

...”

6 I artikel 4 i direktivet föreskrivs följande:

”1. Utan att det påverkar tillämpningen av artikel 7 skall frågan om ett avtalsvillkor är oskäligt bedömas med beaktande av vilken typ av varor eller tjänster som avtalet avser och med hänsyn tagen, vid tiden för avtalets ingående, till alla omständigheter i samband med att avtalet ingicks samt till alla övriga villkor i avtalet eller något annat avtal som det är beroende av.

2. Bedömningen av avtalsvillkors oskälighet skall inte avse vare sig beskrivningen av avtalets huvudföremål eller å ena sidan förhållandet mellan pris och ersättning och å andra sidan sålda tjänster eller varor; detta gäller i den mån dessa villkor är klart och begripligt formulerade.”

7 I artikel 5 i direktiv 93/13 föreskrivs följande:

”I avtal där alla eller vissa villkor som erbjuds konsumenten är i skriftlig form skall dessa villkor alltid vara klart och begripligt formulerade. Vid tveksamhet om ett avtalsvillkors innebörd skall den för konsumenten mest gynnsamma tolkningen gälla. ...”

Målet vid den nationella domstolen och tolkningsfrågorna

- 8 Genom handling upprättad av notarius publicus den 10 mars 2009 förvärvade VE och hans maka fast egendom och ingick med anledning därav ett avtal om hypotekslån i utländsk valuta med benämningen ”Helvet Immo” med BNP Paribas Personal Finance.
- 9 I avtalet föreskrevs att ett lån skulle tecknas med en räntesats på 4,95 procent, vilket i princip skulle återbetalas genom 276 fasta avbetalningar. Lånet uttrycktes i schweiziska franc och skulle återbetalas i euro. När nämnda avtal ingicks uppgick lånebeloppet till 143 421,53 euro, det vill säga 216 566,51 schweiziska franc.
- 10 Det framgår av beslutet om hänskjutande att det i samma avtal föreskrevs att de fasta månatliga avbetalningarna skulle göras i euro och att dessa skulle omvandlas till schweiziska franc för att bidra till betalning av ränta och amortering av kapitalbeloppet. Kostnader som hörde samman med lånet, såsom försäkringskostnader, fakturerades i euro.
- 11 Det avtal som är i fråga i det nationella målet innehöll närmare bestämt avtalsvillkor enligt vilka
- krediternas löptid skulle förlängas med fem år och de amorteringar som föreskrivs i euro i första hand skulle avräknas från räntan när förändringar av växelkursen ökade låntagarens kreditkostnad,
 - om det inte var möjligt att betala hela det återstående beloppet under den ursprungliga återstående perioden ökad med fem år, skulle beloppen för de månatliga avbetalningarna höjas.
- 12 Till följd av utestående månadsbetalningar hävdades avtalet och Tribunal de grande instance de Libourne (Förstainstansdomstolen i Libourne, Frankrike), som prövade verkställighetsfrågan, beslutade den 16 januari 2015 att den berörda fasta egendomen skulle säljas på exekutiv auktion.
- 13 BNP Paribas Personal Finance överklagade, genom ansökan av den 12 januari 2017, till den hänskjutande domstolen och yrkade att den domstolen skulle bevilja utmätning av VE:s lön. Nämnda bank yrkade bland annat att det skulle beviljas utmätning av VE:s lön med avseende på ett belopp på 234 182,61 euro, det vill säga 185 695,26 euro beträffande huvudbeloppet och 48 487,35 euro beträffande ränta, kostnader och tillägg.

- 14 BNP Paribas Personal Finance gjorde vid den domstolen gällande att de yrkanden genom vilka VE gjort gällande att vissa villkor i det låneavtal som är i fråga i det nationella målet är oskäligen inte kan tas upp till prövning, eftersom de är preskriberade och i vart fall ogrundade. Samma bank hävdade bland annat att VE informerades om variationerna i växelkurserna och konsekvenserna av dessa för amorteringarna av det lån som är i fråga i det nationella målet.
- 15 VE anser att han har blivit vilseledd av BNP Paribas Personal Finance vad gäller arten av det låneavtal som är aktuellt i det nationella målet, eftersom han genom avtalet utsatts för en valutarisk som är obegränsad. VE yrkade närmare bestämt att avtalet ska förklaras ogiltigt och att bankens yrkande om utmätning av hans lön ska ogillas. I andra hand gjorde VE gällande att fordrans belopp ska minskas på grund av att ett underförstått indexeringsvillkor, villkor om bokföringsvaluta och betalningsvaluta, amorteringsvillkoret och köptionsvillkoret i nämnda avtal är oskäligen samt på grund av att det i avtalet inte nämns att det föreligger en "valutarisk".
- 16 Den hänskjutande domstolen har påpekat att det låneavtal som är aktuellt i det nationella målet innehåller flera villkor som ingår i en mekanism för valutaväxling som innebär att valutarisken har vägts in i de månatliga avbetalningar som konsumenten gör. De omtvistade villkoren avser reglerna för avräkning av betalningarna från räntan, hur förvaltningen av konton med schweiziska franc (bokföringsvalutan) och euro (betalningsvalutan) fungerar, och förlängning av lånetiden med fem år.
- 17 I detta sammanhang vill den hänskjutande domstolen få klarhet i vilket utrymme för skönsmässig bedömning den förfogar över vid prövningen av villkoren i det låneavtal som är i fråga i det nationella målet. Den hänskjutande domstolen vill särskilt få klarhet i huruvida villkoren ska betraktas som en odelbar enhet som utgör avtalets huvudföremål och därför inte kan anses vara oskäligen när de är klara och begripliga, eller om villkoren tvärtom vart och ett för sig kan anses vara oskäligen, med undantag, såsom framgår av domstolens praxis, av det villkor som innebär att lånet ska återbetalas i utländsk valuta.
- 18 Vad gäller bedömningen av huruvida ett avtalsvillkor är klart och begripligt, har den hänskjutande domstolen påpekat att VE fick ett stort antal upplysningar innan det lån som är i fråga i målet vid den nationella domstolen tecknades varvid särskilt framhölls att växelkursen mellan euron och den schweiziska francen var stabil. Valutarisken, som följer av en tillämpning av flera villkor i det låneavtal som är i fråga i det nationella målet jämförda med varandra, nämns inte någonstans i avtalet.
- 19 Den hänskjutande domstolen har dessutom preciserat att den nationella domstolen i den nationella lagstiftningen och rättspraxis uppmanas att göra en objektiv bedömning av låneutbudet genom att till exempel använda sig av simuleringar i siffror som visar konsekvenserna av en förändring av växelkursen mellan euron och utländska valutor för kostnaden för det berörda lånet. Den hänskjutande domstolen vill i detta sammanhang få klarhet i räckvidden av begreppet "transparens", såsom det tolkats av EU-domstolen, och vilka upplysningar som ska lämnas till en låntagare som inte känner till de ekonomiska prognoser som kan påverka utvecklingen av nämnda växelkurser och de risker som är förenade med detta. I detta avseende uppkommer även frågan om näringsidkaren uppfyller kravet på god sed med beaktande av dennes sakkunskap såvitt avser bedömningen av vissa förutsebara förändringar.
- 20 Mot denna bakgrund beslutade tribunal d'instance de Lagny-sur-Marne (Frankrike) att vilandeförklara målet och ställa följande frågor till domstolen.
- "1) Ska artikel 4.2 i direktiv 93/13 tolkas så, att det huvudsakliga föremålet för ett lån uttryckt i utländsk valuta och återbetalbart i den nationella valutan utgörs av avtalsvillkor – vilka inte kan beaktas separat – som föreskriver att lånet ska betalas av med fasta avbetalningar som i första hand ska räknas av mot räntan och föreskriver en förlängning av avtalstiden och en höjning av betalningarna för att betala det återstående beloppet, och detta belopp kan öka markant till följd av växelkursens förändringar?

- 2) Ska artikel 3.1 i direktiv 93/13 tolkas så, att avtalsvillkor som föreskriver att fasta avbetalningar i första hand ska räknas av mot räntan och föreskriver en förlängning av avtalstiden och en höjning av betalningarna för att betala det återstående beloppet, vilket kan öka markant till följd av växelkursens förändringar, medför en betydande obalans i avtalsparternas rättigheter och skyldigheter, bland annat genom att de utsätter konsumenten för en oproportionerlig valutarisk?
- 3) Ska artikel 4 i direktiv 93/13 tolkas så, att prövningen av om avtalsvillkor i ett låneavtal uttryckt i utländsk valuta och återbetalbart i nationell valuta är klara och begripliga ska göras med beaktande av det förutsägbara ekonomiska sammanhanget i samband med att avtalet ingicks, i förevarande fall de konsekvenser som de ekonomiska svårigheterna under åren 2007–2009 hade för växelkursens förändringar, med hänsyn till den professionella långivarens sakkunskap och kännedom samt kravet på god sed?
- 4) Ska artikel 4 i direktiv 93/13 tolkas så, att frågan om avtalsvillkor i ett låneavtal uttryckt i utländsk valuta och återbetalbart i nationell valuta, är klara och begripliga ska bedömas utifrån om långivaren, som besitter sakkunskap och ämneskännedom som näringsidkare, endast ger konsumenten objektiv och abstrakt information, bland annat räkneexempel, utan hänsyn till om det ekonomiska sammanhanget kan påverka variationerna i växelkursen?”

Prövning av tolkningsfrågorna

Den första frågan

- 21 Den hänskjutande domstolen har ställt den första frågan för att få klarhet i huruvida artikel 4.2 i direktiv 93/13 ska tolkas så, att begreppet ”avtalets huvudföremål”, i den mening som avses i denna bestämmelse, omfattar villkor i låneavtalet enligt vilka de fasta avbetalningarna i första hand ska avräknas från räntan och i vilka det föreskrivs en förlängning av avtalets löptid och en höjning av beloppen för de månatliga avbetalningarna för att betala det återstående beloppet.
- 22 BNP Paribas Personal Finance har gjort gällande att det följer av artikel 1.2 i direktiv 93/13 att villkoret enligt vilket de fasta avbetalningarna i första hand ska avräknas från räntan inte kan anses omfattas av bestämmelserna i detta direktiv. Detta villkor avspeglar nämligen i själva verket bestämmelserna i artikel 1343–1 i den franska civilagen och tillämpas automatiskt på parterna, det vill säga om parterna inte har kommit överens om något annat.
- 23 När en domstol i en medlemsstat ska pröva en tvist om ett avtalsvillkor som påstås vara oskäligt och som avspeglar en dispositiv bestämmelse i nationell rätt, är den skyldig att i första hand pröva relevansen av det undantag från tillämpningsområdet för direktiv 93/13 som föreskrivs i artikel 1.2 i det direktivet, och inte relevansen av det undantag från bedömning av avtalsvillkors oskälighet som föreskrivs i artikel 4.2 i samma direktiv (beslut av den 14 april 2021, Credit Europe Ipotecar IFN m.fl., C-364/19, EU:C:2021:306, punkt 42).
- 24 I artikel 1.2 i direktiv 93/13 undantas avtalsvillkor som avspeglar ”bindande författningsföreskrifter” från direktivets tillämpningsområde.
- 25 Domstolen har redan slagit fast att detta uttryck inte endast omfattar bestämmelser i nationell rätt som är bindande mellan avtalsparterna oberoende av deras val, utan även dispositiva bestämmelser, det vill säga bestämmelser som gäller om inget annat har avtalats mellan parterna (se, för ett liknande resonemang, dom av den 26 mars 2020, Mikrokasa och Revenue Niestandaryzowany Sekurytyzacyjny Fundusz Inwestycyjny Zamknięty, C-779/18, EU:C:2020:236, punkterna 50–53, och dom av den 9 juli 2020, Banca Transilvania, C-81/19, EU:C:2020:532, punkterna 23–25 och 28).

- 26 Av detta följer att det ankommer på den hänskjutande domstolen att, innan den prövar betydelsen av undantaget från bedömningen av huruvida avtalsvillkor är oskäligen enligt artikel 4.2 i direktiv 93/13, först pröva huruvida villkoret att de fasta avbetalningarna i första hand ska avräknas från räntan faller utanför tillämpningsområdet för direktiv 93/13 med stöd av artikel 1.2 i detsamma.
- 27 Efter denna precisering ska det, när det gäller begreppet "avtalets huvudföremål" i den mening som avses i artikel 4.2 i direktiv 93/13, som den första frågan avser, påpekas att enligt denna bestämmelse ska bedömningen av avtalsvillkors oskälighet inte avse vare sig beskrivningen av avtalets huvudföremål eller å ena sidan förhållandet mellan pris och ersättning och å andra sidan sålda tjänster eller varor; detta gäller i den mån dessa villkor är klart och begripligt formulerade. Den nationella domstolen kan således pröva huruvida ett villkor, som avser beskrivningen av avtalets huvudföremål, är oskäligt endast om detta villkor inte är klart och begripligt formulerat.
- 28 EU-domstolen har i detta avseende redan slagit fast att artikel 4.2 i direktiv 93/13 föreskriver ett undantag från den mekanism för materiell prövning av oskäligen villkor som föreskrivs inom ramen för de konsumentsskyddsregler som införts genom detta direktiv, varför denna bestämmelse ska tolkas restriktivt (dom av den 20 september 2017, *Andriuc m.fl.*, C-186/16, EU:C:2017:703, punkt 34 och där angiven rättspraxis).
- 29 EU-domstolen även slagit fast att avtalsvillkor som omfattas av begreppet "avtalets huvudföremål" i den mening som avses i artikel 4.2 i direktiv 93/13 ska förstås som de villkor som anger de huvudsakliga prestationerna i detta avtal och som, som sådana, kännetecknar avtalet. De villkor som är av underordnad betydelse i förhållande till dem som utgör själva kärnan i avtalsförhållandet kan däremot inte omfattas av detta begrepp (dom av den 3 oktober 2019, *Kiss och CIB Bank*, C-621/17, EU:C:2019:820, punkt 32 och där angiven rättspraxis).
- 30 Det ankommer på den hänskjutande domstolen att – med beaktande av låneavtalets beskaffenhet, allmänna systematik och bestämmelser samt det rättsliga och faktiska sammanhang som det ingår i – bedöma huruvida det aktuella villkoret utgör en huvudsaklig aspekt av gäldenärens prestation som består i återbetalning av det belopp som långivaren lånat ut (se, för ett liknande resonemang, dom av den 3 oktober 2019, *Kiss och CIB Bank*, C-621/17, EU:C:2019:820, punkt 33 och där angiven rättspraxis).
- 31 Det åligger emellertid EU-domstolen att utifrån denna bestämmelse klargöra vilka kriterier som ska tillämpas vid en sådan prövning (se, för ett liknande resonemang, dom av den 20 september 2017, *Andriuc m.fl.*, C-186/16, EU:C:2017:703, punkt 33).
- 32 När det gäller låneavtal uttryckta i utländsk valuta och som ska återbetalas i den nationella valutan, har domstolen preciserat att undantaget från oskälighetsbedömningen av villkoren om förhållandet mellan å ena sidan pris och ersättning och å andra sidan sålda tjänster eller varor inte kan tillämpas på villkor vilka begränsar sig till att, i syfte att beräkna återbetalningarna, bestämma växelkursen för den valuta i vilken låneavtalet är uttryckt, dock utan att någon växlingstjänst tillhandahålls av långivaren vid denna beräkning, och således inte medför en "ersättning" vars lämplighet som vederlag för en prestation från långivaren inte kan bli föremål för en oskälighetsbedömning enligt artikel 4.2 i direktiv 93/13 (dom av den 30 april 2014, *Kásler och Káslerné Rábai*, C-26/13, EU:C:2014:282, punkt 58).
- 33 Domstolen har emellertid även preciserat, utan att begränsa detta konstaterande till låneavtal uttryckta i utländsk valuta som kan återbetalas i samma valuta, att avtalsvillkor om valutarisk beskriver avtalets huvudföremål (se, bland annat, dom av den 20 september 2018, *OTP Bank och OTP Faktoring*, C-51/17, EU:C:2018:750, punkt 68 och där angiven rättspraxis, och dom av den 14 mars 2019, *Dunai*, C-118/17, EU:C:2019:207, punkt 48).

- 34 I förevarande fall leder villkoren i det låneavtal som är i fråga i det nationella målet, vilka ingår i en mekanism för valutaväxling, till att valutarisken har vägts in i de månatliga avbetalningar som låntagaren gör. De villkor som avses i den första frågan avser regler om avräkning av betalningar från räntan, hur förvaltningen av konton med schweiziska franc (bokföringsvalutan) och euro (betalningsvalutan) fungerar och förlängning av lånetiden med fem år.
- 35 EU-domstolen påpekar härvidlag att genom ett låneavtal utfäster sig långivaren i huvudsak att ställa ett visst penningbelopp till låntagarens förfogande, medan låntagaren i huvudsak utfäster sig att betala tillbaka detta belopp, i allmänhet jämte ränta, enligt en angiven amorteringsplan. De för ett sådant avtal huvudsakliga prestationerna hänför sig således till ett penningbelopp som måste definieras i förhållande till den valuta som avtalet anger för utbetalning och återbetalning. Det förhållandet att en kredit ska återbetalas i en viss valuta är inte ett betalningsvillkor av underordnad betydelse utan avser själva arten av gäldenärens skyldighet och utgör därför en huvudsaklig aspekt av ett låneavtal (dom av den 20 september 2017, Andriuc m.fl., C-186/16, EU:C:2017:703, punkt 38).
- 36 Även om de avtalsvillkor som avses i den första frågan ingår i den finansieringsmekanism som ger uttryck för valutarisken för ett lån uttryckt i utländsk valuta som ska återbetalas i den nationella valutan, avser de inte, direkt, lånebeloppet eller räntan på det lån som ska återbetalas eller fastställandet av bokföringsvalutan och betalningsvalutan. Villkoren avser nämligen konsekvenserna av växelkursförändringar genom att ange vilka återbetalningsregler som ska tillämpas beroende på variationer i växelkurserna, vilket innebär att de kan betraktas som underordnade betalningsvillkor som inte ingår i "avtalets huvudföremål", i den mening som avses i artikel 4.2 i direktiv 93/13.
- 37 Det framgår emellertid av de uppgifter som den hänskjutande domstolen har lämnat att villkoren för återbetalning av det lån som är i fråga i det nationella målet konkretiserar den valutarisk som föreligger till följd av variationer i växelkurserna med avseende på bokföringsvalutan och betalningsvalutan och den därtill knutna räntesatsen, vilken kännetecknar lånet.
- 38 Det ankommer således på den hänskjutande domstolen att, med beaktande av de kriterier som anges i punkterna 32–37 i förevarande dom, bedöma huruvida villkoren i det avtal som är i fråga i det nationella målet – enligt vilka de fasta avbetalningarna i första hand ska avräknas från räntan och i vilka det föreskrivs en förlängning av avtalets löptid och en höjning av beloppen för de månatliga avbetalningarna – och som således ger uttryck för valutarisken, har samband med arten av gäldenärens skyldighet att återbetala det belopp som långivaren ställt till låntagarens förfogande.
- 39 Mot bakgrund av det ovan anförda ska den första frågan besvaras enligt följande. Artikel 4.2 i direktiv 93/13 ska tolkas så, att villkor i låneavtalet enligt vilka de fasta avbetalningarna i första hand ska avräknas från räntan och i vilka det föreskrivs en förlängning av avtalets löptid och en höjning av beloppen för de månatliga avbetalningarna för att betala det återstående beloppet, omfattas av denna bestämmelse för det fall att dessa villkor utgör en huvudsaklig aspekt av avtalet.

Den tredje och den fjärde frågan

- 40 Den hänskjutande domstolen har ställt den tredje och den fjärde frågan, vilka ska prövas tillsammans före den andra frågan, för att få klarhet i huruvida artikel 4.2 i direktiv 93/13 ska tolkas så, att när det gäller ett låneavtal uttryckt i utländsk valuta ska kravet på transparens i villkoren i detta avtal – enligt vilka de fasta avbetalningarna i första hand ska avräknas från räntan och i vilka det föreskrivs en förlängning av avtalets löptid och en höjning av beloppen för de månatliga avbetalningarna för att betala det återstående beloppet – anses vara uppfyllt när näringsidkaren ger konsumenten objektiv och abstrakt information beträffande inverkan på konsumentens finansiella skyldigheter av eventuella höjningar eller sänkningar av eurons värde i förhållande till den utländska valutan, samtidigt som näringsidkaren emellertid inte informerat konsumenten om det ekonomiska sammanhanget som kan påverka variationerna i växelkursen.

- 41 Enligt fast praxis beträffande kravet på transparens är det av grundläggande betydelse för konsumenten att denne före ingåendet av ett avtal underrättas om villkoren och följderna av att avtalet ingås. Det är bland annat mot bakgrund av dessa uppgifter som konsumenten avgör om han eller hon vill ingå ett avtal med en näringsidkare och vara bunden av de villkor som näringsidkaren utformat i förväg (dom av den 3 mars 2020, Gómez del Moral Guasch, C-125/18, EU:C:2020:138, punkt 49 och där angiven rättspraxis).
- 42 Av detta följer att kravet på transparens vad gäller avtalsvillkor, såsom detta krav följer av artiklarna 4.2 och 5 i direktiv 93/13, inte kan begränsas till att villkoret i fråga ska kunna förstås i formellt och grammatiskt avseende. Det skyddssystem som direktivet genomför vilar på idén att konsumenten befinner sig i underläge i förhållande till näringsidkaren, framför allt i fråga om tillgång till information, varför direktivets krav på att avtalsvillkoren ska vara klart och begripligt formulerade, och följaktligen kravet på transparens, ska tolkas extensivt (dom av den 3 mars 2020, Gómez del Moral Guasch, C-125/18, EU:C:2020:138, punkt 50 och där angiven rättspraxis).
- 43 Nämda krav ska således förstås så, att det inte bara innebär att det aktuella villkoret ska vara begripligt för konsumenten i formellt och grammatiskt avseende, utan även att en normalt informerad och skäligen uppmärksam och medveten genomsnittskonsument kan förstå hur villkoret konkret tillämpas och således, på grundval av klara och begripliga kriterier, bedöma de potentiellt omfattande ekonomiska konsekvenserna av detta villkor för hans eller hennes finansiella förpliktelser (dom av den 3 mars 2020, Gómez del Moral Guasch, C-125/18, EU:C:2020:138, punkt 51 och där angiven rättspraxis).
- 44 Detta innebär att avtalet på ett tydligt sätt ska ange hur den mekanism som det aktuella avtalsvillkoret hänvisar till konkret fungerar samt, i förekommande fall, hur denna mekanism förhåller sig till sådana som föreskrivs i andra villkor, så att konsumenten på grundval av precisa och begripliga kriterier kan bedöma de ekonomiska konsekvenserna av avtalet (se, för ett liknande resonemang, dom av den 27 januari 2021, Dexia Nederland, C-229/19 och C-289/19, EU:C:2021:68, punkt 50 och där angiven rättspraxis).
- 45 Frågan huruvida kravet på transparens har iakttagits i förevarande fall ska prövas av den hänskjutande domstolen mot bakgrund av samtliga relevanta faktiska omständigheter, däribland reklammaterial och den information som tillhandahållits inom ramen för förhandlingarna om det låneavtal som är aktuellt i det nationella målet, inte bara av långivaren själv, utan även av alla andra personer som har deltagit i marknadsföringen av det aktuella lånet i näringsidkarens namn.
- 46 Den nationella domstolen ska närmare bestämt, då den beaktar alla omständigheter i samband med att avtalet ingicks, kontrollera om konsumenten, i förevarande fall, upplysts om samtliga omständigheter som kan påverka omfattningen av konsumentens förpliktelser bland annat för att kunna beräkna den totala kostnaden för lånet. Vid denna bedömning är det av avgörande betydelse om villkoren har formulerats på ett så klart och begripligt sätt att en genomsnittskonsument, såsom denna har beskrivits i punkt 43 ovan, kan bedöma kostnaden i fråga, samt att det i kreditavtalet inte hänvisas till uppgifter som, med hänsyn till vilka varor eller tjänster som avses med detta avtal, är väsentliga (se, för ett liknande resonemang, dom av den 3 mars 2020, Gómez del Moral Guasch, C-125/18, EU:C:2020:138, punkt 52 och där angiven rättspraxis).
- 47 I förevarande fall har den hänskjutande domstolen påpekat att VE erhöll ett stort antal upplysningar innan det lån som är i fråga i det nationella målet tecknades. Samma domstol har emellertid preciserat att dessa upplysningar grundades på antagandet att växelkursen euro/schweiziska franc skulle fortsätta att vara stabil. Valutarisken nämndes dock inte alls.
- 48 När det gäller låneavtal uttryckta i utländsk valuta, såsom det som är aktuellt i det nationella målet, konstaterar domstolen för det första att all information som näringsidkaren tillhandahåller för att upplysa konsumenten om hur växelkursmekanismen fungerar och vilken risk den är förenad med är

relevant för nämnda bedömning. Närmare uppgifter om de risker som låntagaren löper vid en påtaglig valutaförsvagning i den medlemsstat där låntagaren är bosatt och en höjning av den utländska räntesatsen utgör faktorer av särskild betydelse.

- 49 När det gäller lån i utländsk valuta vill EU-domstolen – i likhet med vad Europeiska systemrisknämnden erinrade om i sin rekommendation ESRB/2011/1 av den 21 september 2011 om utlåning i utländsk valuta (EUT C 342, 2011, s. 1) – betona att finansinstituten ska ge sina låntagare adekvat information om riskerna med lån i utländsk valuta. Informationen bör vara sådan att låntagarna kan fatta välgrundade och försiktiga beslut och bör som ett minimum ange vilka konsekvenser som en höjning av utländsk ränta eller en påtaglig valutaförsvagning i den medlemsstat där låntagaren är bosatt får för återbetalningen (Rekommendation A – Låntagarnas riskmedvetenhet, punkt 1) (dom av den 20 september 2018, OTP Bank och OTP Faktoring, C-51/17, EU:C:2018:750, punkt 74 och där angiven rättspraxis).
- 50 Domstolen har särskilt framhållit att låntagaren klart och tydligt måste informeras om att han eller hon genom att ingå ett avtal om ett lån uttryckt i en utländsk valuta utsätter sig för en valutarisk som eventuellt kan komma att föranleda ekonomiska svårigheter, om den valuta i vilken han eller hon uppbär sina inkomster skulle falla i värde. Det ska krävas av näringsidkaren att denna redogör för de möjliga variationerna i växelkurserna och de risker som det med nödvändighet innebär att teckna ett sådant lån (se, för ett liknande resonemang, dom av den 20 september 2018, OTP Bank och OTP Faktoring, C-51/17, EU:C:2018:750, punkt 75 och där angiven rättspraxis).
- 51 Av detta följer att de uppgifter som näringsidkaren lämnar, för att uppfylla kravet på transparens, måste göra det möjligt för en normalt informerad samt skäligen uppmärksam och medveten genomsnittskonsumant att inte bara förstå att en förändring av växelkursen mellan bokföringsvalutan och betalningsvalutan, beroende på variationerna i växelkurserna, kan få negativa konsekvenser för konsumentens finansiella förpliktelser, utan även – i samband med tecknandet av ett lån uttryckt i utländsk valuta – att förstå den verkliga risk som han eller hon utsätter sig för under hela den tid som avtalet löper, vid en betydande försvagning av den valuta i vilken han eller hon uppbär sina inkomster i förhållande till bokföringsvalutan.
- 52 Det ska i detta sammanhang preciseras att simuleringar i siffror, som den hänskjutande domstolen hänvisar till, kan utgöra användbar information om de grundar sig på tillräckliga och exakta uppgifter och om de innehåller objektiva bedömningar som på ett klart och begripligt sätt meddelas konsumenten. Det är endast under dessa omständigheter som sådana simuleringar kan göra det möjligt för näringsidkaren att uppmärksamma konsumenten på risken för potentiellt betydande negativa ekonomiska konsekvenser av de aktuella avtalsvillkoren. På samma sätt som all annan information om omfattningen av konsumentens åtagande, som tillhandahållits av näringsidkaren, ska simuleringen i siffror bidra till att konsumenten förstår den faktiska omfattningen av den risk på lång sikt som hänger samman med möjliga variationer i växelkurserna och därmed de risker som är förenade med ingåendet av ett låneavtal uttryckt i utländsk valuta.
- 53 När det gäller ett låneavtal uttryckt i utländsk valuta som utsätter konsumenten för en valutarisk, kan således inte kravet på transparens anses vara uppfyllt genom att konsumenten ges tillgång till upplysningar, inte ens om de är omfattande, om de grundar sig på antagandet att växelkursen mellan bokföringsvalutan och betalningsvalutan kommer att förbli stabil under avtalets hela giltighetstid. Detta gäller bland annat när näringsidkaren inte har underrättat konsumenten om det ekonomiska sammanhang som kan få återverkningar på variationerna i växelkurserna, vilket innebär att det inte har gjorts möjligt för konsumenten att konkret kunna förstå de potentiellt allvarliga konsekvenser för konsumentens ekonomiska situation som kan följa av att teckna ett lån uttryckt i utländsk valuta.
- 54 För det andra ingår även det språk som finansinstitutet har använt i förhandsinformationen och i avtalshandlingarna bland de omständigheter som är relevanta för den bedömning som anges i punkt 46 ovan. Framför allt kan avsaknaden av villkor eller förklaringar som uttryckligen upplyser

låntagaren om förekomsten av särskilda risker i samband med låneavtal uttryckta i utländsk valuta bekräfta att kravet på transparens, såsom det bland annat följer av artikel 4.2 i direktiv 93/13, inte är uppfyllt.

- 55 För det tredje ska det slutligen erinras om att fastställandet av att en affärsmetod är otillbörlig, vilket parterna diskuterade under förhandlingen vid EU-domstolen, även kan utgöra en av flera omständigheter som kan ligga till grund för den nationella domstolens bedömning av huruvida villkoren i ett avtal som ingåtts mellan en näringsidkare och en konsument är oskäligen (se, för ett liknande resonemang, dom av den 15 mars 2012, Pereničová och Perenič, C-453/10, EU:C:2012:144, punkt 43).
- 56 Denna omständighet innebär emellertid inte i sig att det krav på transparens som följer av artikel 4.2 i direktiv 93/13 inte är uppfyllt, eftersom denna fråga ska prövas mot bakgrund av samtliga omständigheter i det enskilda fallet (se, för ett liknande resonemang, dom av den 15 mars 2012, Pereničová och Perenič, C-453/10, EU:C:2012:144, punkt 44 och där angiven rättspraxis).
- 57 Mot bakgrund av det ovan anförda ska den tredje och den fjärde frågan besvaras enligt följande. Artikel 4.2 i direktiv 93/13 ska tolkas så, att när det gäller ett låneavtal uttryckt i utländsk valuta ska kravet på transparens vad gäller villkoren i detta avtal – enligt vilka de fasta avbetalningarna i första hand ska avräknas från räntan och i vilka det föreskrivs en förlängning av avtalets löptid och en höjning av beloppen för de månatliga avbetalningarna för att betala det återstående beloppet – anses vara uppfyllt när näringsidkaren ger konsumenten tillräckliga och exakta uppgifter som gör det möjligt för en normalt informerad samt skäligen uppmärksam och medveten genomsnittskonsument att förstå hur den aktuella finansieringsmekanismen konkret fungerar samt att bedöma risken för potentiellt betydande negativa ekonomiska konsekvenser av de aktuella avtalsvillkoren på dennes finansiella förpliktelser under avtalets hela giltighetstid.

Den andra frågan

- 58 Den hänskjutande domstolen har ställt den andra frågan för att få klarhet i huruvida artikel 3.1 i direktiv 93/13 ska tolkas så, att villkor i ett låneavtal, enligt vilka de fasta avbetalningarna i första hand ska avräknas från räntan och i vilka det föreskrivs en förlängning av avtalets löptid och en höjning av beloppen för de månatliga avbetalningarna för att betala det återstående beloppet, vilket kan öka avsevärt som en följd av variationer i växelkursen mellan bokföringsvalutan och betalningsvalutan, medför en betydande obalans i parternas rättigheter och skyldigheter enligt avtalet till nackdel för konsumenten när dessa villkor innebär att denne utsätts för en oproportionerlig valutarisk.
- 59 Domstolen erinrar om att enligt artikel 3.1 i direktiv 93/13 ska ett villkor som inte varit föremål för förhandling i ett avtal mellan en näringsidkare och en konsument anses vara oskäligt om det i strid med kravet på god sed medför en betydande obalans i parternas rättigheter och skyldigheter enligt avtalet till nackdel för konsumenten.
- 60 Det ska även preciseras att domstolens behörighet enligt fast rättspraxis avser tolkningen av de kriterier som den nationella domstolen kan eller ska tillämpa vid prövningen av ett avtalsvillkor mot bakgrund av bestämmelserna i direktivet, och särskilt vid prövningen av huruvida ett villkor är oskäligt i den mening som avses i artikel 3.1 i direktivet, varvid det ankommer på sistnämnda domstol att mot bakgrund av de specifika omständigheterna i det aktuella fallet, ta ställning till hur ett visst avtalsvillkor konkret ska kvalificeras. Härav följer att EU-domstolen endast ska ge den hänskjutande domstolen upplysningar som denna ska beakta vid bedömningen av huruvida det aktuella villkoret är oskäligt (dom av den 3 september 2020, Profi Credit Polska, C-84/19, C-222/19 och C-252/19, EU:C:2020:631, punkt 91 och där angiven rättspraxis).

- 61 Vad beträffar bedömningen av om ett avtalsvillkor är oskäligt, ankommer det på den nationella domstolen att, med beaktande av de kriterier som anges i artiklarna 3.1 och 5 i direktiv 93/13, avgöra huruvida ett sådant villkor, med beaktande av omständigheterna i det enskilda fallet, uppfyller de krav på god sed, balans i avtalsförhållandet och transparens som uppställs i direktivet (se, bland annat, dom av den 7 november 2019, Profi Credit Polska, C-419/18 och C-483/18, EU:C:2019:930, punkt 53 och där angiven rättspraxis).
- 62 Frågan huruvida ett avtalsvillkor uppfyller kravet på transparens, i enlighet med kravet i artikel 5 i direktiv 93/13, utgör således en av de omständigheter som ska beaktas vid den bedömning av huruvida villkoret är oskäligt som den nationella domstolen ska göra med stöd av artikel 3.1 i direktivet (dom av den 3 oktober 2019, Kiss och CIB Bank, C-621/17, EU:C:2019:820, punkt 49 och där angiven rättspraxis).
- 63 I förevarande fall föreskrivs i de avtalsvillkor som är aktuella i det nationella målet, vilka införts i ett låneavtal uttryckt i utländsk valuta, att de fasta avbetalningarna i första hand ska avräknas från räntan och vidare en förlängning av avtalets löptid och en höjning av beloppen för de månatliga avbetalningarna för att betala det återstående beloppet, vilket kan öka avsevärt som en följd av variationer i växelkursen mellan bokföringsvalutan och betalningsvalutan. Vid en betydande försvagning av den nationella valutan i förhållande till den utländska valutan medför dessa villkor således att konsumenten utsätts för valutarisken.
- 64 Det framgår av EU-domstolens praxis beträffande låneavtal uttryckta i utländsk valuta, såsom det som är aktuellt i det nationella målet, att det ankommer på den hänskjutande domstolen att – med hänsyn till samtliga omständigheter i det nationella målet och framför allt den sakkunskap och ämneskännedom som näringsidkaren besitter avseende de möjliga variationerna i växelkurserna och de risker som det med nödvändighet innebär att teckna ett lån i en utländsk valuta – bedöma i ett första skede om kravet på god sed eventuellt har åsidosatts och därefter om det föreligger en betydande obalans i den mening som avses i artikel 3.1 i direktiv 93/13 (se, för ett liknande resonemang, dom av den 20 september 2017, Andriuc m.fl., C-186/16, EU:C:2017:703, punkt 56).
- 65 Vad gäller kravet på god sed ska, såsom framgår av det sextonde skälet i direktiv 93/13, vid bedömningen av begreppet god sed särskild hänsyn bland annat tas till parternas inbördes styrkeförhållande i förhandlingshänseende och huruvida konsumenten har uppmuntrats att acceptera villkoren.
- 66 För att avgöra huruvida ett avtalsvillkor likt det som är aktuellt i det nationella målet i strid med kravet på god sed medför en betydande obalans i avtalsparternas rättigheter och skyldigheter enligt avtalet till nackdel för konsumenten, ska den nationella domstolen pröva huruvida en gentemot konsumenten lojalt och rättvist handlande näringsidkare rimligen kunde utgå från att konsumenten skulle godta ett sådant avtalsvillkor efter en individuell avtalsförhandling (se, bland annat, dom av den 3 september 2020, Profi Credit Polska, C-84/19, C-222/19 och C-252/19, EU:C:2020:631, punkt 93 och där angiven rättspraxis).
- 67 Vid bedömningen av huruvida sådana avtalsvillkor som de som är aktuella i det nationella målet medför en betydande obalans i parternas rättigheter och skyldigheter i ett låneavtal som innehåller dessa villkor till nackdel för konsumenten, ska samtliga omständigheter beaktas som näringsidkaren kunde känna till vid tiden för avtalets ingående, varvid särskilt dennes sakkunskap vad gäller de möjliga variationerna i växelkurserna och de risker som är förenade med tecknande av ett sådant lån ska beaktas, och som kunde påverka det senare genomförandet av avtalet och konsumentens rättsliga situation.
- 68 Med hänsyn till näringsidkarens kunskaper om det förutsebara ekonomiska sammanhang som kan få återverkningar på variationerna i växelkurserna, näringsidkarens större möjligheter att förutse valutarisken, som kan uppkomma när som helst under avtalets löptid, samt den betydande risk som

hör samman med variationer i växelkurserna som de avtalsvillkor som är i fråga i det nationella målet medför för konsumenten, anser domstolen att sådana villkor ska anses ge upphov till en betydande obalans i parternas rättigheter och skyldigheter enligt det berörda låneavtalet till nackdel för konsumenten.

- 69 Med förbehåll för den prövning som det ankommer på den hänskjutande domstolen att göra, förefaller nämligen de avtalsvillkor som är aktuella i det nationella målet innebära att konsumenten, i den mån näringsidkaren inte har iakttagit kravet på transparens i förhållande till denne konsument, utsätts för en oproportionerlig risk i förhållande till de erhållna prestationerna och lånebeloppet, eftersom tillämpningen av dessa villkor får till följd att konsumenten måste bära kostnaden för förändringar av växelkurserna. Beroende på hur denna förändring ser ut kan konsumenten hamna i en situation där, för det första, det kapitalbelopp som återstår i betalningsvalutan, i förevarande fall i euro, är avsevärt högre än det ursprungligen lånade beloppet och för det andra de månatliga amorteringarna nästan uteslutande har täckt endast räntorna. Så är bland annat fallet när ökningen av det kapitalbelopp som återstår att betala i nationell valuta inte balanseras av skillnaden mellan den utländska valutans räntesats och räntesatsen för den nationella valutan, varvid det ska preciseras att en sådan skillnad utgör den huvudsakliga fördelen av ett lån uttryckt i utländsk valuta för låntagaren.
- 70 Under dessa omständigheter och med beaktande av det krav på transparens som följer av artikel 5 i direktiv 93/13, kan det inte anses att näringsidkaren, om denne handlade transparent mot konsumenten, rimligen kunde förvänta sig att konsumenten skulle godta ett sådant avtalsvillkor efter en individuell förhandling (se, analogt, dom av den 3 september 2020, Profi Credit Polska, C-84/19, C-222/19 och C-252/19, EU:C:2020:631, punkt 96), vilket det emellertid ankommer på den hänskjutande domstolen att kontrollera.
- 71 Mot bakgrund av det ovan anförda ska den andra frågan besvaras enligt följande. Artikel 3.1 i direktiv 93/13 ska tolkas så, att villkor i ett låneavtal, enligt vilka de fasta avbetalningarna i första hand ska avräknas från räntan och i vilka det föreskrivs en förlängning av avtalets löptid och en höjning av beloppen för de månatliga avbetalningarna för att betala det återstående beloppet, vilket kan öka avsevärt som en följd av variationer i växelkursen mellan bokföringsvalutan och betalningsvalutan, kan medföra en betydande obalans i parternas rättigheter och skyldigheter enligt avtalet till nackdel för konsumenten, då näringsidkaren, om denne iakttog kravet på transparens gentemot konsumenten, inte rimligen kunde förvänta sig att konsumenten efter en individuell förhandling skulle godta en oproportionerlig valutarisk som följer av sådana villkor.

Rättegångskostnader

- 72 Eftersom förfarandet i förhållande till parterna i det nationella målet utgör ett led i beredningen av samma mål, ankommer det på den hänskjutande domstolen att besluta om rättegångskostnaderna. De kostnader för att avge yttrande till domstolen som andra än nämnda parter har haft är inte ersättningsgilla.

Mot denna bakgrund beslutar domstolen (första avdelningen) följande:

- 1) Artikel 4.2 i rådets direktiv 93/13/EEG av den 5 april 1993 om oskäligen villkor i konsumentavtal ska tolkas så, att villkor i låneavtalet enligt vilka de fasta avbetalningarna i första hand ska avräknas från räntan och i vilka det föreskrivs en förlängning av avtalets löptid och en höjning av beloppen för de månatliga avbetalningarna för att betala det återstående beloppet, omfattas av denna bestämmelse för det fall att dessa villkor utgör en huvudsaklig aspekt av avtalet.**

- 2) Artikel 4.2 i direktiv 93/13 ska tolkas så, att när det gäller ett låneavtal uttryckt i utländsk valuta ska kravet på transparens i villkoren i detta avtal – enligt vilka de fasta avbetalningarna i första hand ska avräknas från räntan och i vilka det föreskrivs en förlängning av avtalets löptid och en höjning av beloppen för de månatliga avbetalningarna för att betala det återstående beloppet – anses vara uppfyllt när näringsidkaren ger konsumenten tillräckliga och exakta uppgifter som gör det möjligt för en normalt informerad samt skäligen uppmärksam och medveten genomsnittskonsument att förstå hur den aktuella finansieringsmekanismen konkret fungerar samt att bedöma risken för potentiellt betydande negativa ekonomiska konsekvenser av de aktuella avtalsvillkoren på dennes finansiella förpliktelser under avtalets hela giltighetstid.
- 3) Artikel 3.1 i direktiv 93/13 ska tolkas så, att villkor i ett låneavtal, enligt vilka de fasta avbetalningarna i första hand ska avräknas från räntan och i vilka det föreskrivs en förlängning av avtalets löptid och en höjning av beloppen för de månatliga avbetalningarna för att betala det återstående beloppet, vilket kan öka avsevärt som en följd av variationer i växelkursen mellan bokföringsvalutan och betalningsvalutan, kan medföra en betydande obalans i parternas rättigheter och skyldigheter enligt avtalet till nackdel för konsumenten, då näringsidkaren, om denne iakttog kravet på transparens gentemot konsumenten, inte rimligen kunde förvänta sig att konsumenten efter en individuell förhandling skulle godta en oproportionerlig valutarisk som följer av sådana villkor.

Underskrifter